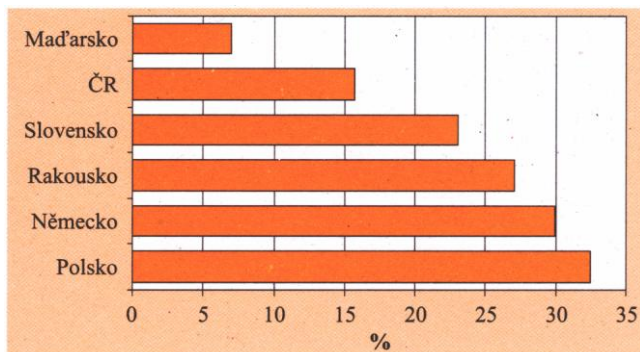

nou a průmyslovou zemědělskou i dřevařskou výrobou. Převážná většina druhů je vázána na specifický typ stanovišť. Znečištění vody, vysoušení, urbanizace, neusměrněné rekreační a turistické aktivity přispívají k úbytku přirozených biotopů a bývají hlavní příčinou mizení rostlin a živočichů. Mnoho druhů není bezprostředně ohroženo, avšak trpí tím, že celkový počet jedinců daného druhu klesá, a tím se snižuje jeho genetická variabilita.

Graf 2.38

Podíl chráněných území na ploše státu, mezinárodní srovnání, 1998

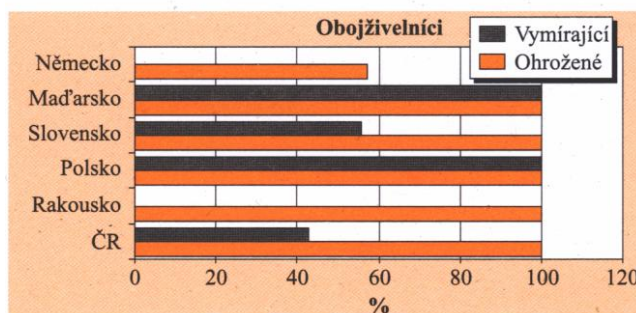
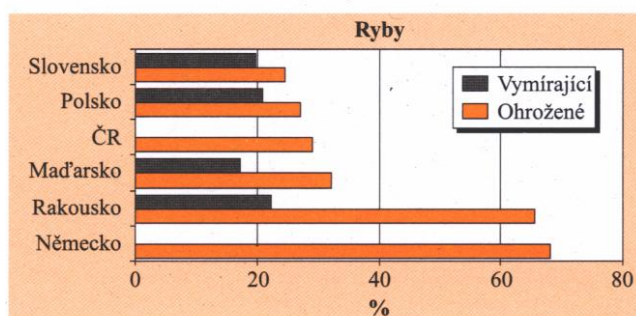
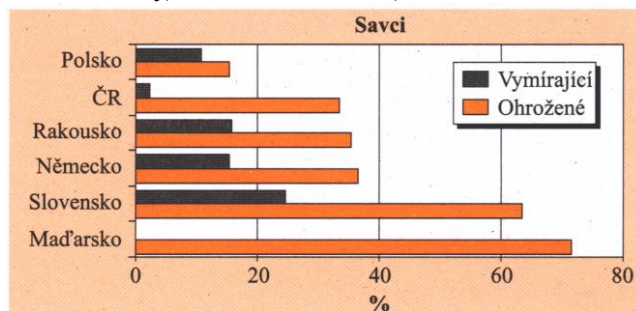
Pozn.: Podle klasifikace IUCN- administrativně chráněná území (chráněné lokality, ochrana druhů) pod státním dozorem, území s chráněnou přírodou a krajinou, území pro rekreaci a území sloužící převážně k udržitelnému využívání přírodních ekosystémů. Zdroj: MŽP

Redukované populace pak znamenají, že daný druh je daleko zranitelnější a méně odolný vůči nemocím a všem typům stresů daných poškozením jejich původního prostředí. Alarmující je situace obojživelníků a plazů, v jejichž případě jsou do kategorie ohrožených nebo vymírajících živočichů zařazeny všechny u nás žijící druhy. (Alarmující situace je zejména u některých druhů motýlů a potom u některých ptáků, z obojživelníků zejména u ocasatých.) Vedle toho přibývají v přírodě cizí druhy často invazivního charakteru, které potlačují domácí druhy a destabilizují přírodní prostředí, například kalamitní škůdce klíněnka jírovcová či dva američtí raci (pruhovaný a signální), které vytlačují původní evropské druhy. Některé druhy organismů, jako jsou u nás holubi, potkani a jiné oportunistické druhy (takové, které nemají zvláštní nároky na specifické vlastnosti své potravy a svého prostředí a dokáží se žít kdekoli a v podstatě čímkoliv), se rozšiřují jak plošně, tak i početně. V důsledku změn ve využívání krajiny v posledních letech, především snížení kontaminace půd a vod chemickými látkami, lze očekávat určitá zlepšení, obecně však zatím přetrvává klesající tendence. Počet druhů v různém stupni ohrožení je dosud vysoký a tento stav se bude pravděpodobně měnit jen velmi pomalu. Na druhou stranu se znovu objevují některé druhy rostlin a živočichů, které na celá desetiletí z naší přírody zmizely, od hub a lišejníků až po obratlovce. Je to jeden z výsledků zlepšující se kvality složek životního prostředí a přísnější legislativy. Pozitivním signálem je například také zvyšování výskytu jepic

a vážek na řekách. V Českém Švýcarsku se podařilo úspěšně vysadit lososa. Česká republika vyniká zejména vysokým počtem ptačích druhů, z nichž však téměř 70 % patří mezi ohrožené nebo vymírající druhy. Z celkového počtu 86 druhů savců patří 30 mezi zvláště chráněné. Z celkového počtu 2550 druhů cévnatých rostlin je 60 % v různém stupni ohrožení. V České republice jsou ze státního rozpočtu dotovány některé programy snažící se napomáhat stabilitě krajiny a zároveň i přežití co nejvíce druhů a umožňující vlastníkům půdy žádat o účelové dotace pro péči o svůj pozemek. Jsou to: Program péče o krajinu, Program revitalizace říčních systémů, Vymezení územního systému ekologické stability, ÚSES, Program drobných vodo hospodářských ekologických akcí podporující čištění odpadních vod v menších obcích a další doplňkové programy. Podíly ohrožených a vymírajících druhů v mezinárodním srovnání viz blíže v grafu 2.39.

Graf 2.39

Ohrožené druhy, mezinárodní srovnání, 1998

Biodiverzita

Biologickou rozmanitost neboli biodiverzitu rozlišujeme na čtyřech úrovních:

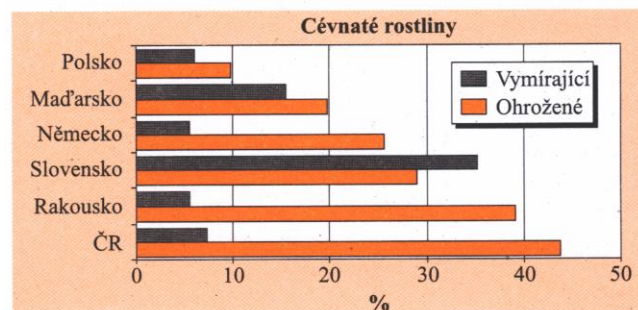
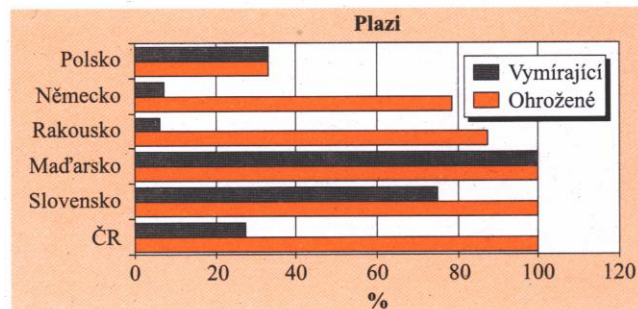
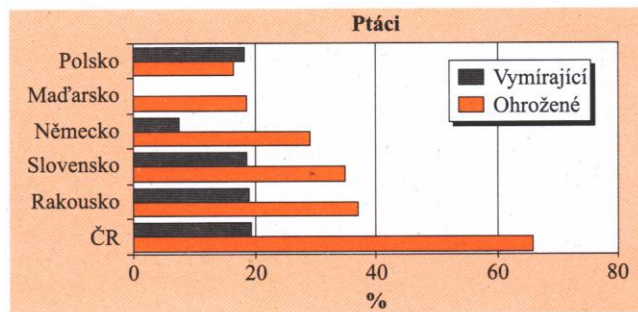
- Úroveň ekosystémů. Biosféra sestává z mozaiky ekosystémů, které tvoří větší celky, biomy. Ekosystémy v rámci jednotlivých biomů (například jehličnatých lesů severského typu) mají mnohé vlastnosti společné, avšak některé specifické.
- Úroveň populací. Stojí na genetickém bohatství jednotlivých druhů. Genetická základna každého druhu, vyjádřená genetickou variabilitou poddruhů i jednotlivých jejich příslušníků, je úměrná celkové velikosti populace daného druhu.
- Úroveň druhů. Jejím nejzřetelnějším projevem je počet druhů organismů v ekosystémech.

V poslední době se rozlišuje ještě čtvrtá nejvyšší úroveň biodiverzity nad úrovní ekosystémů: biodiverzita krajinná. Zdůrazňuje se tím, že soubory ekosystémů tvoří dohromady vyšší celky, krajiny. Pojem krajiny znamená určité území se specifickým rázem.

Počet druhů organismů se dá pouze odhadovat. Bylo popsáno asi 1,5 mil. druhů, z čehož zhruba polovina jsou členovci, především hmyz. Rostlin známe asi čtvrt milionu druhů. Obratlovců 41 tisíc druhů a také nižší organismy, jako jsou houby nebo bakterie, nejsou rozrůzněny do příliš velkého počtu druhů. Celkem se odhaduje počet druhů okolo 10 milionů, avšak některé odhady jdou až ke stu milionů, přičemž padesát milionů není rozhodně nepravděpodobné.

Biodiverzitu ohrožuje řada lidských činností. Například zemědělství mění velké plochy půdy, uvádí do prostředí nové druhy, provádí genetickou selekci. Často vedlo k redukci biodiverzity, ale někdy mělo i pozitivní význam (remízky a meze jsou vhodné biotopy pro řadu druhů, také slouží jako migrační cesty). Zemědělství také používá řadu chemikálií, které často ohrožují řadu druhů. Rovněž lesnictví, které v Evropě vedlo k nahrazení původních lesních ekosystémů pěstovanými monokulturními plantážemi, přineslo značnou redukci biodiverzity. V poslední době je výrazný vliv urbanizace, tedy rozvoj lidských sídel a infrastruktury, zejména dopravní. Znamená nejen změnu využití půdy a následně i půdního krytu, ale také roztržení původních přírodních ploch - fragmentaci. Každá silnice znamená daleko větší nepříznivý dopad, než by odpovídalo zabrané ploše, která je vyasfaltována. Sem patří i prudký rozvoj rekreačních a turistických aktivit.

V roce 1992 na konferenci v Rio de Janeiru byla uzavřena důležitá celosvětová Úmluva o biologické rozmanitosti. Také Česká republika je jejím účastníkem. Cílem Úmluvy je ochrana biodiverzity, tj. rozmanitosti rostlinných a živočišných druhů, jejich genetického základu a různorodosti ekosystémů. Státy mají suverénní právo využívat své vlastní zdroje v souladu se svou ekologickou politikou, jsou však i odpovědné za to, aby svými aktivitami nepůsobily škody životnímu prostředí jiných států nebo území za hranicemi národní působnosti.

Zdroj: MŽP

Česká republika také přistoupila ke všem významným mezinárodním dohodám o ochraně přírody, zejména k Úmluvě o biologické rozmanitosti a dalším jednotlivým dohodám, jednou takovou je například Ramsarská úmluva o ochraně významných mokřadů a Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES). Účelem posledně jmenované je postavit mezinárodní obchod ohroženými druhy živočichů a rostlin pod společnou kontrolu všech zemí světa, aby se docílilo jejich ochrany před úplným vyhubením následkem bezohledného získávání pro obchodní účely. Netýká se jen živých organismů, ale i jakýchkoliv jejich částí či výrobků z nich vytvořených.

2.8 LES

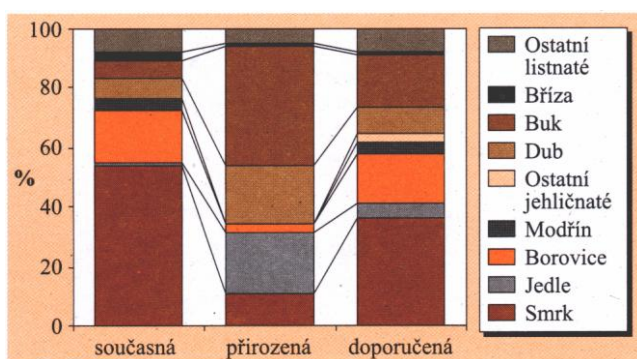
Skladba a zdravotní stav lesů

Jedním z velkých nedostatků našich lesů je jejich nepřirozená druhová skladba a jejich špatný zdravotní stav.

Kvalitu lesa může snižovat řada faktorů. V České republice je podobně jako i v dalších vyspělých státech největším problémem snižování kvality lesů způsobené kyselou atmosférickou depozicí (i přeshraničního původu), troposférickým ozónem, depozicí toxických látek. Značně nepříznivé je také rozdrobování souvislých lesních celků dopravní infrastrukturou.

Přirozené skladbě našich lesů odpovídá 35% zastoupení jehličnatých dřevin a 65% zastoupení listnatých dřevin. V současné době je poměr opačný 77 % jehličnatých a 23 % listnatých dřevin. Cílem je dosažení alespoň poměru 36 % listnáčů ku 64 % jehličnatých stromů (graf 2.40).

Graf 2.40
Současná, přirozená a doporučená druhová skladba lesů, ČR, 2001

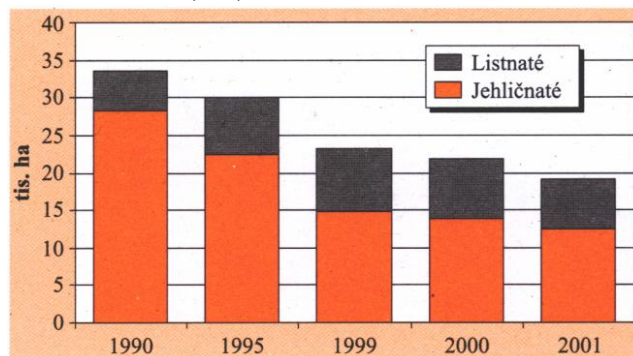
Zdroj: ÚHÚL

Druhová skladba hraje velice důležitou roli, protože je-li blízká přirozenému stavu, lesy lépe odolávají škodlivým vlivům. Naopak nejcitlivější jsou v tomto směru plantáže monokulturálních porostů, v našich podmínkách zejména smrkových.

Podíl listnatých dřevin v našich lesích se sice zvyšuje, ale jen pozvolna a nedostatečně, i když se za posledních padesát let téměř zdvojnásobil a stoupl ze 12,5 % na 22,3 %. Při obnovách se podíl listnáčů

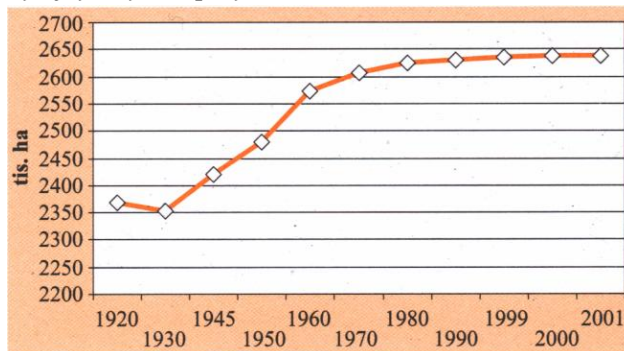
ve srovnání s rokem 1990 zvýšil dokonce na 36,3 %, přesto se jen vzdáleně blíží stavu přirozeného zastoupení v ČR (65 %) a celková umělá obnova lesů se snižuje (graf 2.41). Pozitivním jevem v posledních desetiletích je růst výměry lesní půdy (graf 2.42).

Graf 2.41
Umělá obnova lesů, ČR, 1990–2001

Zdroj: ÚHÚL

Graf 2.42
Vývoj výměry lesní půdy, ČR, 1920–2001

Zdroj: ČSÚ

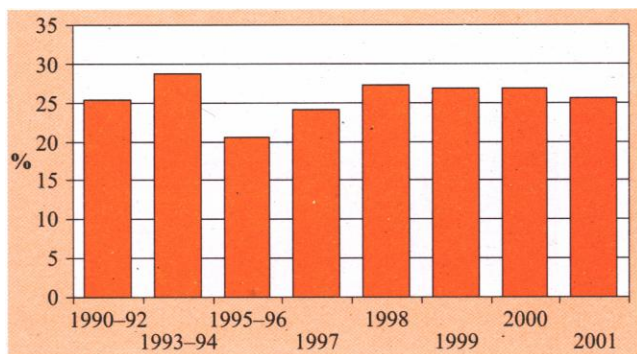
Navzdory snižování depozice imisních látek se objevuje nové poškození lesů, které vyvolává dlouhodobé působení imisních látek. Poškození lesů imisemi zvláště pak kyselých depozic na lesní půdu se projevuje typickými barevnými změnami jehlic a defoliací (odlístěním). Stále je takto poškozena celá čtvrtina jehličnanů, vývoj defoliace ukazuje graf 2.43. Rozsahem imisního poškození porostů patří Česká republika stále k nejpostiženějším v Evropě.

Kromě dřeva poskytuje les širokou škálu statků a služeb. Velmi významná je především jeho schopnost zadržovat vodu nebo schopnost chránit půdu proti erozi. Stejně jsou lesy důležité pro rekreaci, pro zdraví a hygienu, kulturu a vědu a jako estetický prvek v krajině. Les je obecně také ekosystémem s nejbohatší biodiverzitou, kde se vyskytují plně dvě třetiny všech suchozemských druhů (to však neplatí pro lesní plantáže na produkci dřeva). Proto si les zaslouží mimořádnou pozornost. Aby lesy mohly plnit všechny své funkce, musí být samozřejmě v dobrém zdravotním stavu. Na mnoha místech Země včetně České republiky jsou

II. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

však lesy pod lidským tlakem ve formě využívání dřeva nebo ohrožování škodlivými látkami.

Graf 2.43
Vývoj průměrné defoliace a mortality jehličnatých porostů, ČR, 1990–2001

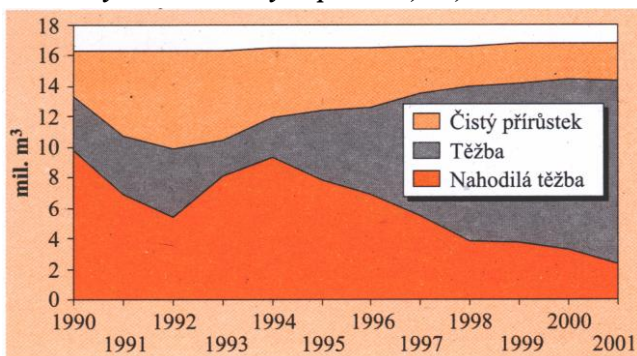

Zdroj: ÚHÚL

Těžba dřeva

Objemy těžby v posledních letech vzrostly, ale celkově nedosahují úrovně celkového ročního přírůstku. To znamená, že lesy v ČR jsou využívány v mezích jejich produkční kapacity. Je však otázka, zda tento stav vydrží i do budoucna, protože těžba vzrůstá; mezi lety 1992-2001 stoupla o více než 30 % a od roku 1993 je zaznamenáván setrvalý pokles čistého přírůstku dřevní hmoty (graf 2.44).

Graf 2.44
Podíl těžby a nahodilé těžby na přírůstku, ČR, 1990–2001

Zdroj: ÚHÚL

I přes to, že jsou České lesy stále poměrně poškozené, celková výše nahodilých těžeb²⁷ odstraňujících následky různého poškození lesů v posledních letech pozvolna klesá a v průběhu devadesátých let došlo k výrazné změně v poměru nahodilé a normální těžby ve prospěch těžby normální. Postupně tedy dochází k normalizaci v lesním hospodářství, kdy odstraňování

následků poškození lesa ustupuje běžnému obhospodarování lesních porostů.

Pokud srovnáme Českou republiku s evropskými státy, je intenzita těžby²⁸ obdobná pouze v Belgii. Ve všech ostatních případech dosahuje nižších hodnot, přičemž lesnatost v České republice je ve srovnání se zahraničím nad evropským průměrem (graf 2.45). Také vývoz dřeva jako podíl na produkci přesahující 20 % je ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi poměrně vysoký (graf 2.46).

Dřevo je základní surovinou pro výrobu papíru a celulózy, která je po energetice, hutnictví, těžbě a chemickém průmyslu v ČR nejnáročnější. Celosvětově se podílí na odlesňování, kontaminaci vody a znečišťování půdy a ovzduší a na ztrátě biodiverzity. Bělení papíru elementárním chlorem v minulosti produkovalo velmi toxické sloučeniny – dioxiny. Od tohoto způsobu bělení se však u nás v posledních letech hromadně upouští a původní bělicí činidla jsou nahrazována oxidem chlořičitým (ClO₂), ozónem (O₃) a peroxidem vodíku (H₂O₂), které jsou k přírodě mnohem šetrnější. Po roce 1989 začal český papírenský průmysl snižovat množství vypouštěného znečištění. Výrazně pokleslo znečištění odpadních vod, snížilo se znečištění ovzduší. Přesto toto odvětví spotřebovalo v roce 1999 více elektrické energie než celý Jihočeský kraj.

Na výrobu jednoho listu papíru se spotřebuje 17 Wh elektrické energie (u recyklovaného papíru je to 12 Wh). Výroba 5 listů papíru je stejně energeticky náročná jako svícení 80W žárovkou po celou jednu hodinu. Udává se, že spotřeba papíru v ČR by se měla postupně zvyšovat z dnešních cca 90 kg na osobu za rok na 120 kg/os. po roce 2005. Konfederace evropského papírenského průmyslu ČEPÍ, jejímž členem je také ČR, předpokládá nárůst výroby v letech 2000 až 2010 o dalších 20 %. Spotřebu a využívání sběrového papíru v České republice ilustrují grafy 2.47 a 2.48.

Každá provedená těžba dřevní hmoty je zásahem do citlivého lesního ekosystému. Stejně jako v dalších složkách životního prostředí i v případě lesů platná právní úprava prostřednictvím „limitů“ vymezuje únosné zatížení životního prostředí. V poslední době bývají lesy terčem tzv. „ekologické kriminality“. Předmětem zájmu pachatelů jsou lesy převážně soukromé, o výměrách do cca 50 hektarů, s takovým lesním porostem, který je možno prodejem vytěžené dřevní hmoty ekonomicky zhodnotit. Není tajemstvím, že potenciální pachatelé na katastrálních úřadech formou písemných objednávek požadují vypracování výpisů z listů vlastníkům, které posléze kontaktují s cílem les odkoupit a v krátké době vytěžit. Nutno však dodat, že v řadě případů se může jednat i o seriózní podnikatele, obchodující s touto komoditou v regulích platných zákonů. Podstatné je, že v souladu s platnou zákonnou úpravou jsou žadatelům požadované informace za úplaty poskytnuty (dnes už jsou dosažitelné i cestou internetu).³⁰

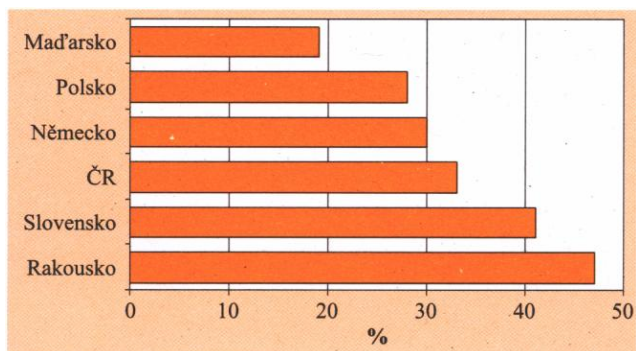
²⁷ Těžba nahodilá je těžba prováděná za účelem zpracování stromů suchých, vyvrácených, nemocných nebo poškozených.

²⁸ Indikátor „intenzita těžby dřeva“ porovnává celkovou těžbu dřeva s čistým celkovým ročním průměrným přírůstkem (%).

²⁹ Viz Zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon.

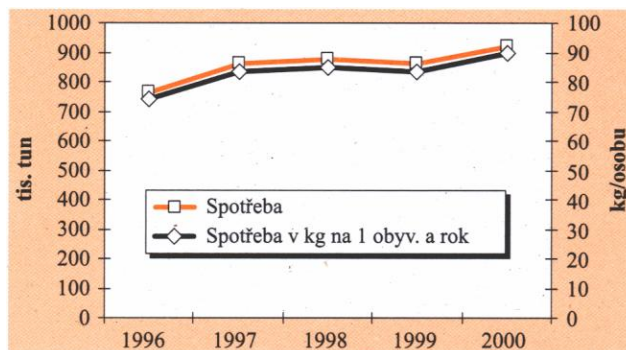
³⁰ Soukup, M. (2002) Ekologická kriminalita v České republice, Policista 6/2002. Ministerstvo vnitra.

Graf 2.45
Lesnatost, mezinárodní srovnání, 2001

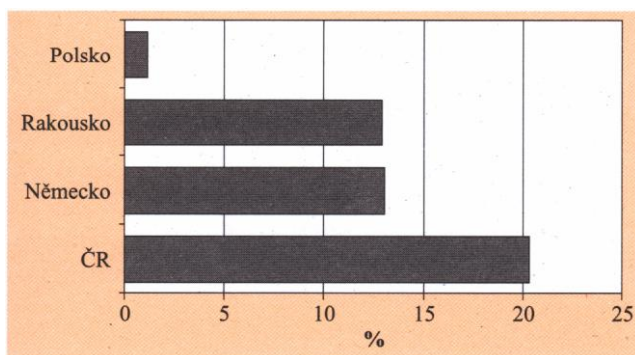
Zdroj: MŽP

Graf 2.47
Spotřeba papíru v ČR, 1996–2000

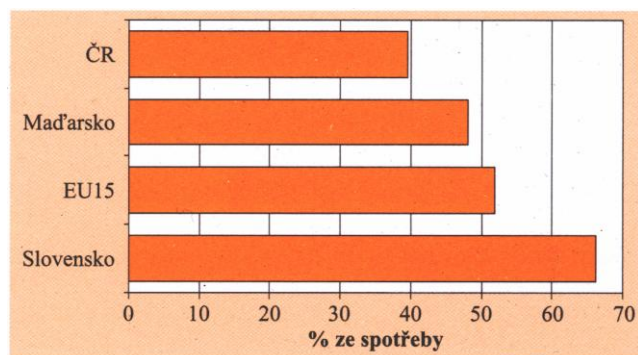
Zdroj: Arnika

Graf 2.46
Vývoz dřeva, jako podíl na produkci, mezinárodní srovnání, 2000

Zdroj: MŽP

Graf 2.48
Využití recyklovaného papíru, mezinárodní srovnání, 2001

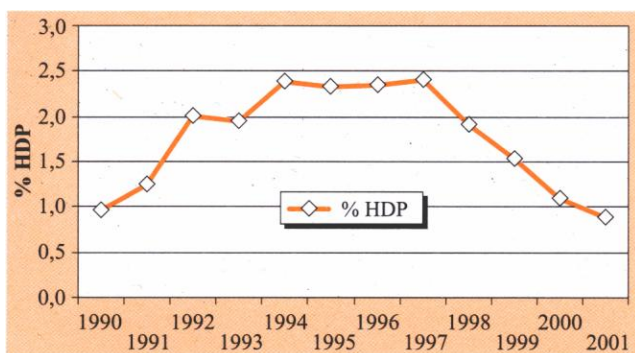

Zdroj: CEPÍ

2.9 VÝDAJE NA OCHRANU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Výdaje na ochranu životního prostředí tvoří investice a běžné výdaje. V letech 1992–1997 dosahovaly investice na ochranu životního prostředí historicky nejvyššího podílu na HDP 2–2,4 %, zatímco v roce 2001 klesly na hodnotu kolem 1 % HDP (graf 2.49).

Graf 2.49
Investice na ochranu životního prostředí jako podíl HDP, ČR, 1990–2001

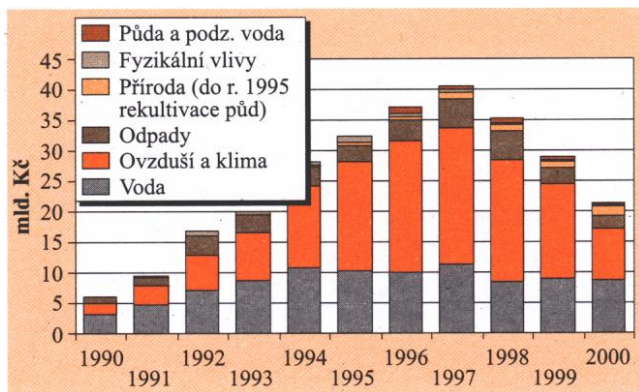
Zdroj: ČSÚ

Trend investic v devadesátých letech odpovídal stavu životního prostředí a naléhavé potřebě jeho rychlé nápravy. Jejich výrazný růst tehdy ovlivnil nový zákon o ovzduší z roku 1991, podle kterého měly být do roku 1998 uvedeny zdroje znečištění do souladu se stanovenými emisními limity. Nutno podotknout, že ve financovaných oblastech bylo následně dosaženo výrazného zlepšení. V absolutních hodnotách se jednalo o zvýšení celkových investic k ochraně životního prostředí z úrovně 6,7 mld. Kč na 40,5 mld. Kč v běžných cenách v roce 1997, kdy dosáhly svého vrcholu (graf 2.50). Od roku 1998 se jejich podíl postupně snižoval až na 1 % HDP v roce 2001 (20 mld. Kč). Pokles investic po roce 1997 nastal po dokončení významných opatření v oblasti ochrany ovzduší a vod: odsíření, odprášení elektráren a velkých tepláren, výstavba či rekonstrukce čistíren odpadních vod s kapacitou nad 10 tisíc ekvivalentních obyvatel. Podíl investic na ochranu ovzduší se v letech 1995–1999 zvyšoval z přibližně 30 % až na 55–58 %. Investice do ochrany vod tvořily v první polovině devadesátých let 40–50 % z celkových investic ochrany životního prostředí, ve 2. polovině devadesátých let 25–30 %. Investice na nakládání s odpady se pohybovaly kolem 10 %. Jistou „vadou na kráse“ těchto opatření ale je, že investice byly z velké části zaměřeny na „koncová

II. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

čisticí zařízení“, a nikoliv na výměnu technologií. To však bylo důsledkem krátkého časového termínu na dosažení emisních limitů a také chybějící podporou efektivnějších opatření (zavádění ISO 14 000 a EMAS³¹, legislativní a daňové podpory výměny technologií).

Graf 2.50
Celkové investice na ochranu životního prostředí, ČR, 1990–2000

Zdroj: ČSÚ

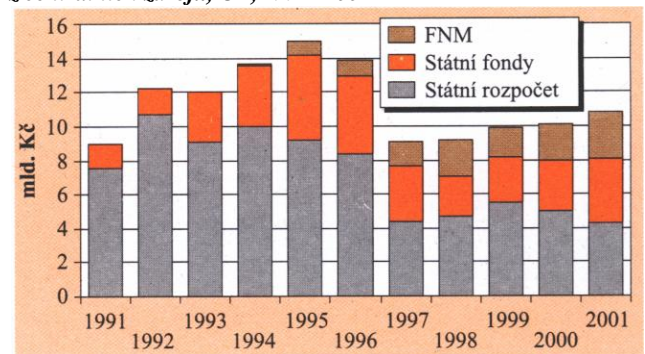
Zmíněná „vada na kráse“ platí v případě omezování emisí do ovzduší, omezování vypouštění průmyslových odpadních vod a do velké míry u nakládání s odpady. V případě komunálních odpadních vod je koncové čisticí zařízení – ČOV – stále jedinou alternativou.

Celkové výdaje na ochranu životního prostředí je možné v současné době pouze odhadnout, protože se nesledují všechny běžné výdaje. V současné době se sledují pouze běžné výdaje vynaložené z veřejných zdrojů a částečně výdaje na nakládání s odpady. Pro rok 1997 byly odhadnuty celkové národní výdaje ve výši 89 mld. Kč (40,3 mld. Kč investice, 49 mld. Kč běžné výdaje), což tvořilo cca 5,3% HDP³². Vývoj výdajů na ochranu životního prostředí z centrálních zdrojů ilustruje graf 2.51. V posledních letech se snižuje podíl financování ze státního rozpočtu, naopak vzrůstají výdaje Fondu národního majetku (FNM) a státních fondů³³.

Financování investic na ochranu životního prostředí z několika zdrojů (graf 2.52) je pozitivní z hlediska potenciálního výpadku jednoho z nich. Celkové investice v průběhu posledních let v absolutním vyjádření klesaly, vzrostl však podíl investic z vlastních zdrojů. Zahraniční zdroje se podílely na financování investic v letech 1996 až 2001 pouze v malé míře, kolem 200–300 mil. Kč/rok.

Pozitivní je zvýšení podílu investic ve společnostech zahraničních vlastníků, který svědčí o relativním zvýšení investic do podnikatelského sektoru. Relativně stabilní je výše investic komunální sféry ve výši kolem 9–11 mld. Kč ročně. Naopak nepříznivý je pokles investic tuzemských soukromých společností.

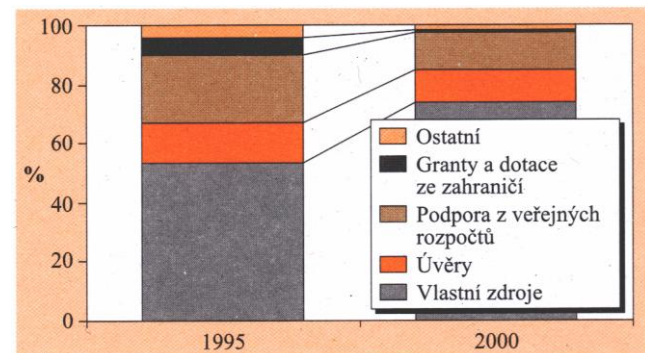
Graf 2.51
Výdaje na ochranu životního prostředí a pitnou vodu z centrálních zdrojů, ČR, 1991–2001

Pozn.: Od roku 1997 jsou z výdajů na ochranu životního prostředí vyloučeny výdaje na pitnou vodu.

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.52
Investice na ochranu životního prostředí podle zdrojů financování, ČR, 1995 a 2000

Zdroj: ČSÚ

Podle očekávání MŽP se těžiště financování kolem roku 2005 přesune do oblastí nakládání s komunálními odpadními vodami. Tam, kde je to možné, se investice budou přesouvat od instalací koncových čisticích zařízení k zavádění čistších výrobních technologií.³⁴

³¹ Technické normy řady ISO 14 000, reprezentované především kmenovou normou ČSN EN ISO 14 001. EMAS – Systém environmentálního managementu a auditů. Součástí tzv. EMS (Environmentální řídicí systém). EMS integruje prvky ochrany životního prostředí do rozhodovacího procesu při řízení organizace.

³² Ritschelová, I. et al. (2000): Environmentální a ekonomické účetnictví. Teoreticko-metodologická východiska a aplikace vybraných modulů v České republice. Ekonomické nástroje pro TUR, sv. č. 24. Centrum pro otázky životního prostředí UK v Praze.

³³ Mezi státní fondy týkající se životního prostředí patří např. Státní fond životního prostředí ČR.

³⁴ S žádoucím posunem od koncových čisticích zařízení k instalaci nových „čistších“ technologií vzniká teoretický problém se samotnou definicí „investice k ochraně životního prostředí“, protože v řadě případů budou nové technologie instalovány v rámci přirozeného investičního cyklu a snížení dopadu na složky životního prostředí bude žádoucím vedlejším efektem.

III. SPOLEČNOST

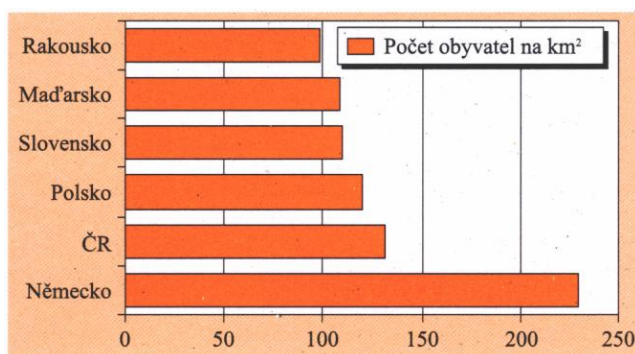
3.1 POPULACE

Hustota zalidnění a podíl městské populace

Hustota osídlení v České republice, tedy počet lidí žijících na ploše jednoho kilometru čtverečního, je plně srovnatelná s Evropou, přičemž ČR patří spíše mezi zalidněnější evropské státy (130 obyvatel na km²) (graf 3.1). Uvnitř státu kopíruje hustota zalidnění rozvrstvení hospodářských sektorů, přičemž průmyslové oblasti mají vyšší hustotu osídlení (graf 3.2). Některé tradičně průmyslové regiony se v současné době potýkají s vysokou mírou nezaměstnanosti. V České republice se prohlubují rozdíly mezi tzv. metropolitními oblastmi⁵ a ostatními např. venkovskými regiony. Z hlediska kvality života jsou ve venkovských méně urbanizovaných oblastech výhody v lepším životním prostředí, v přístupu do krajiny. V metropolitních oblastech bývá horší životní prostředí, větší příležitost k práci, kultuře. V souladu s myšlenkou udržitelného rozvoje je důležité vytvářet vhodné příležitosti pro obyvatele venkovských regionů, například rozvoj udržitelné turistiky, ekologického zemědělství, různé další lokální aktivity, které by byly v souladu s charakterem místa. V metropolitních oblastech by se pak měl řídit jejich rozvoj tak, aby nedocházelo k jejich živelnému růstu a nekontrolovanému rozšiřování zastavěných ploch do okolní krajiny (urban sprawl). Územní rozvoj by měl být koncipován tak, aby byl dostatek zeleně a vyvážené prostředí pro život.

Graf 3.1

Hustota obyvatelstva, mezinárodní srovnání, konec 90. let

Zdroj: ČSÚ

V dlouhodobém vývoji je hustota obyvatel v České republice dosti stabilní. V poválečném období až do osmdesátých let rostla a pak se až do poloviny devadesátých let držela na stejné úrovni, poté následoval nepatrný pokles. Tento vývoj je pochopitelně vázán na celkový počet obyvatelstva, který se u nás výrazně nemění.

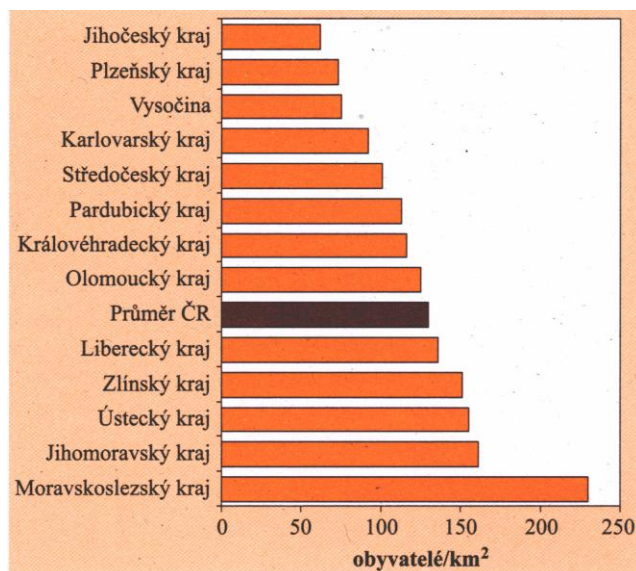
Také podíl městského obyvatelstva v ČR je v posledních dvou desetiletích možná považovat za stálý. Od šedesátých let minulého století prudce stoupal a vzrostl do současnosti o více než 20 %, zatímco za poslední

desetiletí se zvýšil o necelé procento (graf 3.3). Nejvíce obyvatel ve městech žije v Karlovarském kraji (nepočítáme-li hlavní město, které má také statut kraje).

Na druhé straně této škály stojí Středočeský kraj, Vysočina a Olomoucký kraj. Středočeský kraj je též zajímavý největším počtem měst (graf 3.4).

Graf 3.2

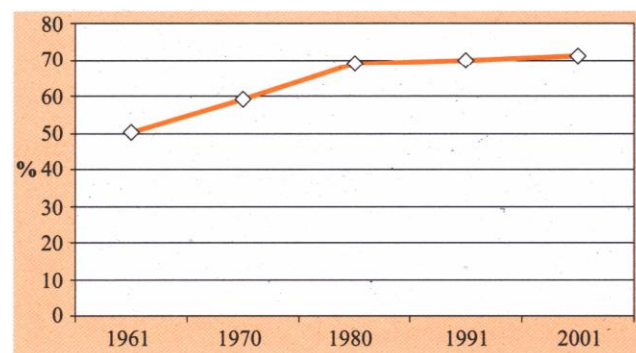
Hustota obyvatel v jednotlivých krajích, ČR, 2001

Zdroj: ČSÚ

Graf 3.3

Vývoj podílu městského obyvatelstva, ČR, 1960–2001

Zdroj: ČSÚ

V mezinárodním srovnání je u nás podíl městských obyvatel mírně vyšší než v zemích Visegrádské čtyřky, což je dáno historicky časnějším startem procesů industrializace a urbanizace a také charakterem někdejšího národního hospodářství, které tíhlo k těžkému průmyslu a centralizaci výroby, to znamená k růstu měst a vylidňování venkova (graf 3.5). Současným trendem v České republice je však zvyšování počtu obyvatel v malých sídlech a stagnace ve městech.

Vyšší koncentrace populace může být výhodná, a to zejména soustředí-li se obyvatelstvo do jednotlivých center, v nichž lze využívat efektivněji energii a zdroje

⁵ Metropolitní oblasti jsou oblasti urbanizované, z velké většiny průmyslové s aglomeracemi a menším podílem přírody.